

A 896

7283
7230/921.
Piarista Diákszövetség kiadványa.
5. szám.

1921

PINTÉR KÁLMÁN EMLÉKEZETE.

Irta s a Veszprémi Piarista Diákszövetség
1930. június 29.-i közgyűlésén felolvasta

SZIKLAY JÁNOS.

Nemzeti közművelődésünk történetében fájdalommal kell tekintenünk sok korán letört tehetség félbeszakított munkájának romemlékére. Ifjanta vagy életkoruk derekán alkotó erejük kibontakozása közben történt elvesztésük kulturéletünk egy-egy befejezetlen templomának összeomlását jelenti. S legtöbbször még saját nemzedékük is felejtí őket s közömbösen megy el behorpadt sirjuk mellett. Mások később talán el-elszedik gondolataikat és eredetinek magasztalt alkotásokat raknak össze belőlük, mint ahogy a kegyetlen utódok szétszedik a várak, egyházak falait, hogy profán hajlékokat emeljenek a könnyen szerzett anyagból.

Nagy nemzetek könnyebben elszivelik szellemi életük koronkinti veszteségeit. A nagyszámu népesség sorából sürűbben sarjadzanak az ellün-

0
77

20804

920
52 77

teket pótló szellemek. De a mi kisszámu, agyonüldözött, agyonvéreztetett nemzetünknek súlyos kárára van minden kis anyagi vagy erkölcsi veszteség. Egy nagy ország földje alig érzi meg a viharos tengertől elmarlt kis darabját, nálunk minden porszemnek értéke, minden becsületes alkotó munkának különös becsé van.

Kulturánk korai vesztesége *Pintér Kálmán* piarista tanár és író halála is. Lelkes és finom ízlésű író, jeles pedagógus, emellett azonban kitűnő szervező képesség is volt, pedig ez a tehetség ritka tulajdonsága a szellemi gondolatok világában járó munkásnak.

Még nem töltötte be a 49.ik évét, amikor hosszú, emésztő betegség után Veszprémben visszaadta lelkét Teremtőjének, majdnem harminc évvel ezelőt, 1902. november 8. án. Tanári pályájának első és életének utolsó állomása volt Veszprém, az ő irodalmi csillagkeltének a helye és porlandó testének önként választott nyogvóhelye.

A tiszamenti alföldi fiú, aki a Szolnokhoz közel eső, a magyar történelemben is emlékezetes Tiszavárkonyban született, Veszprémben bontogatta ki idealizmussal telt lelkének virágait. Rendfőnökének talán véletlen intézkedése volt, hogy mint tanárjelöltet gyakorló céllal (mint akkor szokásban volt) éppen a veszprémi gimnáziumra küldte, de ez a rendelkezés *Pintér Kálmán* egész munkásságára nézve döntő volt. Még pedig első sorban azért, mert igazgatója, a boldog emlékü, finom lelkü, minden nemzeti célért lelkesedni tudó *Lévay*

Imre volt, aki abban az időben egyszersmind a *Veszprém* lap szerkesztését is átvette. Megismerte csakhamar fiata! rendtársának ideális gondolkozását, lelke nemes hevületét, fölfedezte írói tehetségét s lapja által alkalmat adott neki, hogy a tollforgatásnak bizony nem könnyű mesterségében is gyakorolhassa magát egyre tökéletesedő készséggel és kritikai erővel.

Veszprém romantikája és a dunántúli levegő, Dunántul története és kultüremlékei, mint későbbi működése bizonyítja, föltétlenül serkentő hatással vittek előbbre és előbbre munkás útján. A régi híres budapesti piarista gimnázium bizonyára nem egy rendtársának vágya, mert a tudományos eszközök bősége, az irodalmi körökkel való sűrűbb érintkezés hatalmasabb támasza lehet nemes törekvésüknek.

Pintér Kálmán mindjárt Veszprémből került föl; de tanári oklevelének elnyerése után Kecskemétre helyezték át. Ebben a színmagyar, lelkes, dolgos városban csak megerősödhetett veleszületett nemzeti érzése, amely csöndes, nyájas lírikus természetével egybehangzón egyre jobban terelte figyelmét kedvelt költője, *Vörösmarty* tanulmányozására; tanulmányai újjelzői voltak későbbi sikeres fáradozásának, hogy föllevenítse *Vörösmarty Mihály* kultuszát, akinek jelentőségét és költői nagyságát a mult század utolsó negyedében járványosan terjedő kozmopolita irányzat értelmetlenül és méltatlanul kicsinyíteni és foszlatni igyekezett.

A magyar irodalom szeretetét, sajnos, néha

a szinmagyar közönségben is kitarló, rögtön munkával kell megcsiráztatni és termőfává növeszteni. Erre a kiválóan nemzeti érdekű feladatra főképen a lelkesedésre fogékony, művelt ifjúság hivallott. Ezt nagyon jól érezte Pintér Kálmán. Vállalta Kecskeméten az ifjúsági önképző kör elnökségét, szellemét belesugalta az ifjúságba, még ifjúsági színművet is írt számára. Segítségére volt mindenestre az az irodalmi tradíció is, amely Kecskeméten, Katona József városában, ahol még Petőfi és Jókai emléke is élt, ahol Hornyik János történelíró s a polihisztor Hanusz István paptanár dolgozott: de éleszteni, lángoltatni kellett ezt a tradíciót s azt meg is tette Pintér Kálmán odaadó lelkesedéssel.

Hat évi kecskeméti tanársága után Budapestre helyezték át. Léway Imrében akkortájt fogalmzott meg az a gondolat, hogy számosak óhajára olyan kört szervezzen, amelyben szóhoz juthassanak az akkor különböző klubokban szétszórt katolikus társadalmi elemek. Fontos volt ez a szervezkedés azért, mert a különös katolikus érdekek, mint például az autonómia ügye, társadalmilag nem kerülhetett megvitatásra. Amíg a protestáns autonómiai szervezetek hatalmas emeltyűi voltak a külön protestáns érdekek védelmének és előmozdításának, a számra és értelmiségre nézve oly nagy katolikus társadalom valóban az oldott kéve képét mutatta. A székesfővárosban ma már van autonómiai szervezet, ha nem is olyan tökéletes, mint azt a hívek megkívánhatnák, de még ennek a megvalósítása

is bajosan sikerült volna a megelőző társadalmi szervezkedés nélkül. Léway Imrének sikerült megalkaitania az első katolikus kört — a mostani Központi Kat. Kört; példája csakhamar követőkre talált. Ma már nincs olyan alapvető jelentősége az általa alapított körnek, mint az uttórés korában, de sarjadékai annál jelentősebb szerepet töltenek be országszerte.

Az alapítók Léway Imrét választották elnöknek; egyben pedig honorálták óhaját segítő társának megválasztásában. Pintér Kálmánt telték ügyvezető alelnökké. Buzgalmának, szervező tehetségének sikerült azt csakhamar tekintélyes társadalmi tényezővé tennie. Nemcsak klubélet, hanem élénk kulturélet is folyt ott. Nagyszabású problémák kerültek megvitatásra és nem egyszer megvalósításra. Egyháziak és világiak versengve dolgoztak a kitűzött föladatokat megvalósításán. Magasrangú állami tisztviselőktől, biráktól, egyetemi tanároktól kezdve kisiparosokig nagyszerű együttérzés virágzott föl a körnek akkor még elég szűk, bérelt helyisége falai között. Később már saját palotájába költözhetett át a kör. Ennek létrehozásában főérdeme volt Léway Imre mellett gr. Wenckheim Frigyesnek, mindakettőnek márvány mellszobra ma a kör dísztermének kegyeletes ékessége.

Pintér Kálmán a művelődési célok egyik előmozdító szervéül előadásokat rendező bizottságot szervezett, még pedig úgy, hogy a kör keretén belül ennek a bizottságnak széleskörű autonómiát adott. Nem csekély büszkeséggel gondolok rá

ebben a pillanatban, hogy a bizottság társas elnökegére a néhai Csapodi István doktor mellett csekélységemet delegálta. Pintér Kálmán irányítása mellett Csapodival együtt éveken át egyre erősödő érdeklődést keltve dolgoztunk odaadással. Előadókul megnyertünk koronkint olyan jeles nevű katolikus írókat és tudósokat, akik az akkori viszonyok közt a legalább is közömbös társaságokban vittek vezérszerepet. A felolvasásokat fűszerező humornak is jutott szerep, hogy a közönség még nagyobb kedvvel látogassa üléseinket. A többször szereplő Rákosi Viktor mellett ezen a téren különösen a korán elhunyt Cenner Lajos papszerkesztő és a ma nyugalomban élő Wrabély Armand miniszteri tanácsos, akkor még nyalka tükör, aratták garmadával a közönség tetszését.

A felolvasásokról emlékeztvén, kitérek egy pillanatra Pintér tanári működésére. Nevezetesen arra, hogy diákjainak megengedte, hogy a felolvasásokon jelen lehessenek. Ebben az engedélyben tehát hallhatólag benn volt felhívása, hogy diákjai látogassák is a felolvasásokat, s eképen nyerjenek buzdítást a magyar irodalom iránt való nagyobb érdeklődésre. Ez is jellemző módja volt az ő pedagógiai módszerének. Mint egyik volt jeles tanítványától hallottam, diákjai szerették, mert velük szemben még szükséges szemrehányásaiban sem használt szarkasztikus vagy éppen goromba hangot, feddéseiben is megnyilatkozott a természettől el nem választható nyájjasság és emberbecsülő szeretet. Az említett felolvasó bizottságból

indult ki az a terv, hogy a Szózat költőjének, akitől az új Budapest megfélekedni látszott, közelgő centenáriuma idejére szobrot állítsanak. Pintér Kálmán vezette lángoló buzgalommal a gyűjtést. Rövid idő múlva már tizennégyezer korona gyűlt össze. Az ezredéves ünnep egyidőre megakasztotta a mozgalmat, de mikor aztán a százados ünnepkor Rákosi Jenő elnöklése alatt megalakult az országos bizottság, a szobor költségeinek alapja ez a tizennégyezer korona lett. S noha mások valószínűsítették meg a szobor felállítását, az eszme apostola mégis Pintér Kálmán volt. Tehát a budapesti Vörösmarty szobor történetében az első helyet Pintér Kálmán neve követeli.

Vörösmarty tanulmányain kívül van egy nagyobb, összefüggő irodalomtörténeti munkája is, amelyben irodalmunkat a milleniumig ismerteteli. De ez idő alatt még sürűn irt cikkeket, tanulmányokat, névtelen kritikákat lapokba és folyóiratokba; többek közt az akkori magas színvonalon álló *Magyar Szemle*, szépirodalmi és kritikai lapba.

Ámde Vörösmarty szobrát, amelyért annyira lelkesedett, már nem láthatta meg. Tanári pályáját, ezzel közéleti szereplését megszakította gyorsan végzetessé fajuló idegbaja. Mint beteg, időülés végezt arra a helyre vonult nyugalomba, ahol tanári pályáját kezdte, Veszprémben. A gyógyulás, mint a beavatottak előre tudták, nem következett be s egy ködös novemberi napon befejeződött földi élete. De ennek a novemberi ködnek nem szabad ráfeküdnie emlékére. A veszprémi főgim-

názium sok jeles hirre emelkedett tanárainak érdemein kívül méltán és büszkén mutathat rá arra, hogy csak a múlt század második felében rövid időközben a piarista rendtartomány két ízben emelt főnökévé olyan rendtagokat, akik a veszprémi gimnáziumból emelkedtek ki. Somhegyi Ferenc egyetemi tanár az egyik; Lévy Imre a másik. Ez utóbbi fedezte fel és értékesítette később Pintér Kálmán tehetségét. Ha végzete nem sujtja le, akkor még sok alkotás dicsérhetné nevét. Így nem tudhatjuk, mi mindent vesztettünk benne. De amit sikerült megalkolnia, az maga is nagy értéke a magyar kultúrának s méltóvá teszi, hogy a rendjétől már megkoszoruzott Pintér Kálmánt mindenkorra egyik legérdemesebb és legkedvesebb fogadott fiának ismerje el Veszprém városa.

(Különlenyomat a „Veszprémvármegye“ 1930. július 6-iki számából.)